

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань *23 Соціальна робота*
Спеціальність *232 Соціальне забезпечення*
Освітній рівень *перший (бакалаврський)*
Освітня програма *Управління соціальною сферою*

Статус дисципліни

обов'язкова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Завідувач кафедри
економіки підприємства та організації бізнесу

Тетяна ВЛАСЕНКО

Харків
2022

Анотація навчальної дисципліни

Актуальність та роль дисципліни в системі професійної підготовки майбутніх фахівців обумовлюється необхідністю формування у них уявлень про закономірності функціонування економічної сфери, розуміння властивостей існування бізнесу в певному економічному середовищі, сформованості системи знань про особливості й закономірності функціонування соціально-економічних систем, чітких уявлень про об'єкт та суб'єкт впливу на бізнес структуру, розуміння закономірностей управління процесами створення та споживання продуктів бізнес комунікацій, а також необхідністю розвитку здатності до спільної діяльності в складі колективу, ефективної професійної комунікації, сформованості умінь і навичок застосування методів управління, самоорганізації та самоменеджменту в процесі вирішення завдань професійної діяльності.

Навчальна дисципліна «Основи економіки та бізнесу» буде корисна студентам всіх спеціальностей, особливо важлива вона для студентів спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», майбутня діяльність яких пов'язана із управлінням соціальною сферою, організацією та управлінням процесами соціального забезпечення, які вимагають розуміння ведення бізнесу в сфері соціального захисту населення, злагодженої роботи різних фахівців та команд заради досягнення важливих соціальних цілей.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів уявлення про структуру економічного середовища та роль бізнесу в його функціонуванні, формування системи знань і практичних умінь з управління організацією як соціальною системою, формування і розвиток управлінського мислення та професійно-важливих якостей, що необхідні в галузі управління соціальною сферою, формування та удосконалення управлінських навичок.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Вступ до фаху	Соціальний аудит та інспектування
Психологія	Організація та нормування у соціальній сфері
	Соціальне підприємництво

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.	РН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження.
	РН 4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення.
	РН 5. Використовувати механізми призначення фінансової соціальної допомоги, пенсій.

<p>ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях</p> <p>ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>СК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.</p>	<p>РН 6. Застосовувати базові знання про основи економічної допомоги об'єктам соціального захисту.</p>
<p>ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.</p>	<p>РН 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.</p>
<p>ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.</p> <p>ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p>	<p>РН 9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців.</p>
<p>ЗК 4. Здатність планувати та управляти часом.</p>	<p>РН 10. Визначати умови соціально-економічної підтримки різних категорій населення.</p> <p>РН 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.</p> <p>РН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.</p> <p>РН 18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.</p> <p>РН 19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.</p> <p>РН 20. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.</p>
<p>ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК11. Здатність обґрунтовані рішення приймати</p> <p>СК12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.</p> <p>СК 15. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної допомоги для виконання завдань професійної діяльності.</p>	<p>РН 23. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально- економічних наслідків</p>

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи ведення бізнесу в соціальній сфері

Тема 1. Сутність бізнесу, його структура та функції

1. *Роль та функції бізнесу.* Еволюція бізнесу. Поняття підприємництва. Бізнес та суспільство. Функції бізнесу. Потреби споживачів та суспільство споживання. Критерії успіху в бізнесі.

2. *Суб'єкти та об'єкти бізнесу.* Бізнес-середовище та структура бізнесу. Ринок та його характеристики. Концепції бізнесу: критична, позитивна та прагматична. Види бізнесу. Ділові інтереси та цілі бізнесу. Діалектика бізнес-відносин.

Тема 2. Види підприємств та їх організаційно-правові форми

1. *Елементи організаційної структури.* Елементи організаційного дизайну. Модель організаційного дизайну. Механізми координації. Рушійні організаційні сили: тенденція до централізації, тяжіння до стандартизації, тяжіння до професіоналізації, тяжіння до співпраці.

2. *Види підприємств та їх організаційно-правові форми.* Створення та реєстрація підприємства як юридичної особи.

3. *Конфігурації організаційно-правових форм:* проста структура, механістична бюрократія, професійна бюрократія, структура підрозділів, адхократія.

Тема 3. Етика бізнесу та бізнес-культура

1. *Філософія бізнесу.* Місія, цілі та ієрархія цінностей бізнесу. Вплив цінностей суспільства на формування філософії бізнесу. Праця та багатство як основні цінності сучасного бізнес-середовища.

2. *Етичні основи бізнесу.* Моральні норми як регулятор відносин у бізнесі. Роль і місце етики в системі регуляторів бізнес-поведінки. Категорії етики бізнесу. Сучасні концепції етики бізнесу: утилітаризм, деонтологія, етика справедливості.

3. *Поняття та види бізнес-культури.* Норми, правила та принципи ділової поведінки. Соціальні ролі, рольові очікування та соціальний контроль у бізнесі.

Тема 4. Діловий етикет бізнес-середовища

1. *Поняття ділового етикету.* Роль та значення етикету в функціонуванні бізнес-середовища. Функції етикету. Еволюція етикету. Сфери прояву етикету. Етикетні форми спілкування. Вимоги етикету до різних ситуацій ділової поведінки.

2. *Види ділового етикету.* Службовий, професійний, щоденний етикет. Загальні принципи формування етикетних норм та правил поведінки. Особливості та етикет крос культурного спілкування.

3. *Діловий імідж.* Роль та значення іміджу в бізнесі. Структура та функції іміджу. Створення та підтримання ділового іміджу. Діловий одяг. Манери та стиль поведінки.

Змістовий модуль 2. Основи економіки та організації управління соціальною сферою

Тема 5. Поняття та сутність економічних відносин та менеджменту

1. *Закони, закономірності та принципи економіки.* Міждисциплінарний характер закономірностей економіки. Джерела знань про економічні процеси та закономірності управління. Принципи економіки як базис удосконалення управління організацією.

2. *Поняття «управління» та «менеджмент».* Роль та значення менеджменту в діяльності організацій. Предмет, об'єкт та суб'єкти менеджменту. Організація як соціально-економічна система. Менеджмент як наука та практика підвищення ефективності діяльності організацій.

3. *Функції та процеси менеджменту.* Функції менеджера в організації. Класифікація функцій управління. Основні та специфічні функції. Рівні управління в організації. Специфіка управління на різних рівнях управління. Основні процеси менеджменту. Сфери та види

менеджменту в організації.

Тема 6. Методи прийняття управлінських рішень, лідерство в бізнесі

1. *Поняття управлінського рішення.* Діяльність менеджера як процес вирішення проблем. Класифікація методів прийняття рішень. Евристичні, колективні та кількісні методи прийняття рішень.

2. *Вибір методу прийняття рішення.* Умови ефективності прийняття управлінського рішення. Критерії вибору методу. Переваги та недоліки методів прийняття рішень. Алгоритм прийняття раціонального управлінського рішення.

3. *Концепції лідерства.* Підхід особистісних якостей. Концепції поведінкового підходу. Концепція Р. Блейка та Д. Моутон. Харизматичне лідерство. Концепції ситуативного лідерства.

Тема 7. Тайм-менеджмент та мотивація професійної діяльності

1. *Тайм-менеджмент як основа самоорганізації.* Завдання та цілі тайм-менеджменту. Час як основний особистісний ресурс. Напрями самоорганізації та удосконалення діяльності.

2. *Мотивація як функція управління.* Мотивація та мотиваційні категорії. Джерела трудової активності. Роль мотивації в структурі діяльності. Мотиваційний цикл та мотиваційний процес.

3. *Теорії мотивації.* Змістовні теорії мотивації та їх фактори: теорії «Х» та «У» Д. МакГрегора, теорія мотивації А. Маслоу, теорія набутих потреб Д. МакКлелланда, теорія двох факторів мотивації Ф. Герцберга. Процесуальні теорії мотивації та їх фактори: теорія справедливості С. Адамса, теорія очікувань В. Врума, теорія мотивації Портера-Лоулера, теорія характеристик роботи Д. Олдхема та Дж. Хакмана.

Тема 8. Планування діяльності в організації, її ефективність

1. *Роль та значення планування.* План. Прогноз. Фактори, що впливають на якість прогнозування. Класифікація планів. Види планування в організації. Структура плану.

2. *Процес планування в організації.* Завдання планування. Елементи плану. Місія та цілі організації. Методи постановки цілей. «Дерево цілей». Правила побудови «Дерева цілей».

3. *Оцінка ефективності управління.* Організаційні аспекти ефективності. Критерії ефективності управлінської діяльності. Напрями підвищення ефективності управління.

Перелік практичних занять, а також запитань і завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як репродуктивних, так продуктивних методів навчання, серед яких: лекції проблемного характеру (тема 2, тема 3, тема 5, тема 6), міні-лекції (тема 1), робота в малих групах (тема 3, тема 7), дискусії (тема 3, тема 4, тема 5), ділові ігри (тема 2, тема 5, тема 8), мозкові штурми (тема 7, тема 8), презентації (тема 4, тема 8), індивідуальна творча робота (тема 7, тема 8).

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Основи економіки та бізнесу» проходить за накопичувальною (100-бальною) системою оцінювання.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що відбувається протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік – 60 балів);

підсумковий/семестровий контроль здійснюється у формі заліку. Залік виставляється як загальна сума балів, набраних за результатами поточного контролю.

Поточний контроль включає оцінювання роботи студентів під час практичних занять:

виконання студентом практичних завдань. Кожне практичне завдання оцінюється у 2 бали. Максимальна оцінка ставиться за наявності обґрунтованих висновків та своєчасної здачі завдання. Загальна кількість балів 30.

участь у семінарських заняттях. Кожне семінарське заняття оцінюється у 5 балів. Максимальна оцінка ставиться за активної участі у дискусії та своєчасної здачі завдання. Загальна кількість балів 10.

поточна контрольна робота, максимально оцінюється в 5 балів. Вона виконується в ПНС і містить питання різного рівня складності відповідно вивченого практичного матеріалу. Максимальна оцінка ставиться за наявності повної, правильної відповіді та обґрунтованих висновків. Загальна кількість балів за контрольні роботи – 10;

колоквіум, максимально оцінюється в 10 балів. Він виконується в ПНС і містить питання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля. Максимальна оцінка ставиться за наявності повної, правильної відповіді та обґрунтованих висновків. Загальна кількість балів за колоквіуми – 20;

самостійної роботи:

самостійне вивчення та виконання практичного завдання максимально оцінюється в 2 бали. Студенти мають продемонструвати вміння робити обґрунтовані висновки, володіти понятійно-категоріальним апаратом дисципліни. Максимальна оцінка за самостійні роботи – 30балів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є такі: глибина і міцність знань відповідно до базових понять, рівень мислення; уміння систематизувати знання за окремими темами; уміння робити обґрунтовані висновки, володіти категорійним апаратом, навичками та прийомами виконання практичних завдань; уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію, обробку та аналіз; самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюється на підставі сумування оцінок за всі види контролю, які мали місце протягом семестру.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль (а отже і залік) упродовж семестру – 60 та максимально можлива кількість балів – 100.

Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	Незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
1	2		3	4
Тема 1. Сутність бізнесу, його структура та функції	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 1	Міні-лекція: Роль та функції бізнесу. Еволюція бізнесу. Поняття підприємництва. Бізнес та суспільство. Функції бізнесу. Потреби споживачів та суспільство споживання. Критерії успіху в бізнесі.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Успіх: його критерії та складові (модерація)	Виконання практичних завдань	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	2	
Тема 2. Види підприємств та їх організаційно-правові форми	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 2	Лекція за питаннями: Види підприємств та їх організаційно-правові форми. Створення та реєстрація підприємства як юридичної особи.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Модерація на тему «Види підприємств та їх організаційно-правові форми». Ділова гра: Створення та реєстрація підприємства як юридичної особи.	Виконання практичних завдань	2
Лекція 3	Лекція за питаннями: Елементи організаційної структури. Елементи організаційного дизайну. Модель організаційного дизайну. Механізми координації. Рушійні організаційні сили: тенденція до централізації, тяжіння до стандартизації, тяжіння до професіоналізації, тяжіння до співпраці.	Активна робота на парі		

Продовження таблиці

1	2		3	4
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення чисельності персоналу підприємства та продуктивності його праці. Виконання вправ контрольної роботи	Виконання практичних завдань, контрольна робота	7
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	4
Тема 3. Етика бізнесу та бізнес-культура	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 4	Лекція за питаннями: Етичні основи бізнесу. Моральні норми як регулятор відносин у бізнесі. Філософія бізнесу.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань з формування ціни на продукцію підприємства. Вирішення практичних завдань з розрахунку оплати праці робітників	Виконання практичних завдань	2
	Лекція 5	Проблемна лекція Поняття та види бізнес-культури. Норми, правила та принципи ділової поведінки.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне завдання «Дослідження ціннісно-орієнтаційної єдності команди», Семінар-дискусія: «Альтернативні форми оплати праці робітників»	Виконання практичних завдань	7
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	4
Тема 4. Діловий етикет бізнес-середовища	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 6	Лекція за питаннями: Поняття ділового етикету. Види ділового етикету.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Самостійне вирішення практичних завдань з розрахунку амортизаційних відрахувань різними методами	Активна участь у дискусії	
	Лекція 7	Лекція Діловий імідж. Роль та значення іміджу в бізнесі.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Кейс: Діловий етикет в новій бізнес-структурі	Виконання практичних завдань	4
		Колоквіум за темами 1-5	Перевірка колоквіуму	10
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	4

Тема 5. Поняття та сутність економічних відносин та менеджменту	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 8	Лекція за питаннями: Закони, закономірності та принципи економіки. Поняття «управління» та «менеджмент».	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Алгоритм раціонального управлінського рішення (кейс)	Виконання практичних завдань	2
	Лекція 9	Проблемна лекція: Функції та процеси менеджменту.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Побудова «Дерева цілей» (практикум)	Виконання практичних завдань	2
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	4	
Тема 6. Методи прийняття управлінських рішень, лідерство в бізнесі	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 10	Лекція за питаннями: Поняття управлінського рішення. Вибір методу прийняття рішення.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне завдання. Оптимізація структури організації (вирішення кейсів) Виконанні завдань контрольної роботи	Виконання практичних завдань, контрольна робота	7
	Лекція 11	Проблемна лекція. Групові методи прийняття рішень.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Мотиваційне інтерв'ю (тренінг-практикум, семінар)	Виконання практичних завдань	7
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	4	
Тема 7. Тайм-менеджмент та мотивація професійної діяльності	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 12	Лекція за питаннями: Тайм-менеджмент як основа самоорганізації.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Контроль процесів (тренінг-практикум)	Виконання практичних завдань	2
	Лекція 13	Лекція за питаннями: Методи та технології самоорганізації Інструменти тайм-менеджменту	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Концепції лідерства (вирішення кейсів)	Виконання практичних завдань	2
<i>Самостійна робота</i>				

Закінчення таблиці

1	2		3	4
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу. Підготовка есе. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань	4
Тема 8. Планування діяльності в організації, її ефективність	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 14	Лекція за питаннями: Роль та значення планування Види планування в організації Структура плану	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Навички управління індивідуальною ефективністю (тренінг)	Виконання практичних завдань	2
	Лекція 15	Лекція за питаннями: Процес планування в організації. Завдання планування. Елементи плану.	Активна робота на парі	
	Практичне заняття	Практичне завдання «Оцінка ефективності діяльності в команді»	Виконання практичних завдань	2
		Колоквіум за темами лекцій 6-15	Перевірка колоквіуму	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу. Ведення термінологічного словника за лекційним матеріалом	Перевірка домашніх завдань. Творча робота	4	

Рекомендована література

Основна

1. Економіка підприємства. Навчальний посібник / за ред. д.е.н., професора А.В.Шегди. – К.: «Знання-Прес», 2019. – 336с.
2. Економіка підприємств: посібник / за ред. П.С. Харіва. – Тернопіль: Економічна думка, 2020. – 500с.
3. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни «Менеджмент» для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства» всіх форм навчання / укл. М. В. Афанасьєв, В. І. Отенко, І. Я. Іпполітова. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 77 с.
4. Основи бізнесу: навчальний посібник / Добрава Н.В., Осипова М.М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.

Додаткова

5. Підприємництво і бізнес-культура : конспект лекцій / укл. Г. М. Шевченко. – Суми: Сумський державний університет, 2011. – 68 с.
6. Афанасьєв М. В. Основи менеджменту : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. В. Афанасьєв, Л. Г. Шемаєва, В. С. Верлока; за ред. проф. М. В. Афанасьєва. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 484 с.
7. Сучасний медіа-менеджмент в друкованих ЗМІ: Шляхи роздержавлення української преси / за ред. В. Іванова та Н. Ланге. – Вид. 2-ге, доповн. та виправл. – К.: ЦВП, АУП, 2008. –

300 с.

8. Цигилик І. І. Основи підприємництва: навч. посіб. / І. І. Цигилик, З. М. Криховецька, Т. М. Паневник. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

Інформаційні ресурси

9. Інтернет-портал для управлінців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.management.com.ua>.

10. Державне регулювання медіа-простору: світовий досвід для України (на прикладі аудіовізуальних засобів масової комунікації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/07.htm>.

11. Наука управління. Етикабизнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.businessodessa.ua>.

12. Павленко Т. Б. Формування медіа-інформаційної культури сучасного фахівця: проблеми та рішення [Електронний ресурс] / Т. Б. Павленко. – Режим доступу : http://www.repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/4010/3/Павленко_Медіа-інфкультура.pdf.

13. Посилання на сторінку ПНС: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5278>